

figer dette; det er i alt Fald en Skjønssag. Forrigt gaae de foreliggende Forslag jo vistnok ikke saa vidt, skøndt det ene jo allerede gaaer overordentlig vidt, nemlig indtil $\frac{2}{5}$ som Maximum, hvilket endda ikke er saa meget langt fra det Halve —; men Metboden, og det er nærmest den, jeg her holder mig til, er virkeligen af den Bessaffenhed, at den kunde tilstede det Overlige, og jeg troer, at det for Lovgivningen vilde være en ikke lidet farlig Veie at komme ind paa; thi hvor er Grændsen, naar man først gaaer ind paa ved en Afløsning at dele Parter imellem efter saa ubestemte Principer? Jeg skjønner heller ikke, at dette paa nogen Maade lader sig forene med Grundloven da jo dennes § 87 vil, at hver Mand, der tvinges til at afstaae sin Eiendom, skal have fuldstændig Erstatning (Hør! Ja!). Jeg forstaaer nu meget godt, at den ærede Rigsdagsmand for Holbeks Amts 2den Valgkreds ofte har bestræbt sig for, om muligt at opnaae det Udgangspunkt, at Godseierne ikke vare at betragte som Giere, men kun som „jorddrottlige Forvaltere;“ thi i saa Fald kom man reent ud over Grundlovens § 87. Rigtignok har han til andre Tider ligesaa bestemt sagt, at de vare Giere; men det kommer jo ikke saa noie an; alt efter Tid, Leilighed og Bequemmelighed. Saa meget er vist, at saa sandt Godseierne ere Giere, saasandt maa Grundlovens § 87 her efterkommes (B. Christensen: Ja, saasandt!), Noget, jeg forøvrigt ikke imod det ærede Udvalgs Fleertal behøver at forsvare, da det jo er udtalt af Fleertallet selv. Men, naar der i Sandhed skal gives fuldstændig Erstatning, saa sees det ikke, hvorledes det kan nægtes, at man skylder Den, hvem Erstatningen tilkommer, at see hen til, hvad det er for Rettigheder, han hidtil har havt og nu skal miste, og dette maa nødvendigvis bedømmes efter den gjældende Lovgivning og den bestaaende Retstilstand. Det kan da ikke gaae an, at ville sige: Godseierne have rigtignok visse Rettigheder over Fæstegaardene; det er ligesaa vist, at de, ved at benytte disse deres Rettigheder, kunne udbringe af deres Fæstegaarde saa og saa Meget; men nu kommer Hensynet til den mulige yderligere Udvikling, som baade er rigtig og

urigtig paa eengang, og paa Grund af denne ubestemte Størrelse, der jo meget vilkaarligt kunde drages ud og ind, skæres en Deel bort. Om denne Andeel er større eller mindre, er ikke det Væsentlige; man afforter i ethvert Fald Noget i den fuldstændige Erstatning, og det er illusorisk, naar man taler, som om det ligesuldt blev en fuldstændig Erstatning tilbage; det er i Sandhed kun en ufuldstændig Erstatning.

Altsaa, ad denne Veie kunne vi ikke gaae; den maa opgives. Men man vil maafsee ad andre Veie kunne komme til de samme Resultater. Der er saaledes i denne Sag ideligt og ideligt talt om Billigheds- og Humanitets-Hensyn, og man har sagt, at disse Billigheds- og Humanitets-Hensyn havde begrundet et Slags Særvane; som ved Afløsningen maatte bringes i Beregning, og paa Grund deraf en vis Dvota affortes. Jeg skal, da jeg desuden oftere har udtalt mig om dette Punkt, kun berøre det med et Par Ord, og skal da bemærke, at, noget nærmere beseet, falder dette Moment uden Tvivl væsentligen sammen med det foregaaende; thi det er dog aabenbart, at, hvis disse Billigheds- og Humanitets-Hensyn virkelig skulde kunne bringes i retfærdig Beregning, saa maatte det være, fordi man gik ud fra den Tanke, at Lovgivningsmagten kunde ligesom slaae dem fast ved at gjøre det, som efter sin Natur kun var moralsk Forpligtelse, til retlig Forpligtelse, altsaa ved den Fremgangsmaade, jeg for betegnede som en samtidig Afløsning og Udvikling. Vil man ikke forstaae det saaledes, at det ligefrem gaaer ind under det andet, allerede omhandlede Moment, saa bliver der kun reent moralske Forpligtelser tilbage, og jeg kan forsaavidt ganske henholde mig til hvad deels den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad), deels jeg selv oftere har udtalt, at det ved en tvungen Afløsning af Fæstet er umuligt at bringe de blot moralske Forpligtelser, hvilke jo desuden ogsaa knytte sig til selve Fæsteforholdet, med i Beregning, saa at paa Grund deraf en større eller mindre Dvota skulde afgaae i Nederlagssummen. Dette lader sig paa ingen Maade retfærdiggjøre.

Der er imidlertid af 7 Medlemmer i Ud-